

Förbandsbesöksrapport Älvsborgs amfibieregemente Amf 4 och Försvarsmedicincentrum FömedC

26 september 2023

Pliktrådet

Enligt förordning 2017:1249 utgör Pliktrådet det centrala medinflytandeorganet för totalförsvarspliktiga under grundutbildning. Pliktrådet, som består av fem värnpliktiga väljs på den årliga Värnpliktskongressen, företräder samtliga värnpliktiga och bedriver intresse- och rättighetsbevakning för deras räkning. Förbandsbesök är en viktig del i Pliktrådets löpande verksamhet.

Rapporten

I rapporten redovisas de intryck som gavs vid besöket. Den belyser såväl brister och utmaningar som det som fungerar väl och annat som bidrar till positiv utveckling på förbandet. Genom detta uppmuntrar vi även andra förband att ta efter goda exempel och gemensamt arbeta för att utveckla verksamheten i enlighet med utbildningens mål och främja goda utbildningsförhållanden.

Innehållet i rapporten har kommunicerats med berört förband, som har lämnat synpunkter på dess innehåll. Den utgör också en dialog med besökt förband, som får möjlighet att åtgärda fel och brister som följs upp under ett andra besök. Därefter kommer rapporten att delges berörd LMA via Pliktrådet, samt relevanta funktioner inom Försvarsmakten. Rapporten publiceras även på www.pliktradet.se samt delges media, riksdagen och Regeringskansliet. Rapporten reflekterar Pliktrådets syn på verksamheten.

Rapporten ligger till grund för den slutrapport som Pliktrådet författar under kvartal två.

Pliktrådets besökare:

Alice Nilsson

Isak Andersson

Information om förbandet

Älvsborgs amfibieregemente (Amf 4) samordnar utbildningen för de värnpliktiga på Amf 4 och Försvarsmedicincentrum (FömedC) inom ramen för Göteborgs Garnison. Tillsammans med FömedC bedriver de under utbildningsomgången 23/24 utbildning för 332 värnpliktiga. Dessa värnpliktiga delas upp på tre kompanier där de värnpliktiga kommer genomföra grundläggande militär utbildning. Förbanden genomför två olika inryck, varav det första genomfördes v.30 då 197 värnpliktiga ryckte för en grundutbildning på elva månader. Det andra inrycket genomfördes v.34 där 138 värnpliktiga rycker in för grundutbildning på tio månader.

Nytt för värnpliktskullen 23/24 är att en stor majoritet av de värnpliktiga utgår till respektive krigsförband redan efter genomförd grundläggande militär utbildning (GMU) för att påbörja sin befattningsutbildning. Syftet med detta ska enligt bataljonen vara för att de värnpliktiga lättare ska kunna skaffa sig en uppfattning om sina uppgifter inom krigsförbandet, samt för att samutbilda och öva förbanden i ett tidigare skede för att främja goda utbildningsförhållanden.

Älvsborgs amfibieregemente och Försvarsmedicincentrum ligger placerat på Käringberget i Göteborg. Förbanden har övnings- och skjutfält i Uddevalla, Borås och Herrljunga samt fyra i närområdet varav två är placerade på öar i Göteborgs skärgård.

Sammanfattning av rapporten

- Förbanden behöver jobba mer med att delge de värnpliktiga information om deras rättigheter och skyldigheter. Pliktrådet stöttar förbanden kortsiktigt med underlag för att sprida information, men vill se långsiktig förändring.
- De värnpliktiga ser positivt på hur medinflytandesystemet används på förbanden och har informerats om att ärenden som lyfts på plutonens timme tas vidare vid behov och åtgärdas.
- Skyddsassistenterna behöver få en djupare förståelse för hur de ska bedriva sitt förtroendeuppdrag och vidare stöttning i sitt arbete som förtroendevalda.
- De värnpliktiga och Pliktrådet upplever en väl utarbetad belastningsplan och en lättillgänglig, välutrustad och engagerad försvarshälsa. Försvarshälsan har i samråd med bataljonen tagit fram förbandsspecifik information, fystester och belastningstrappa för att ge de värnpliktiga bästa möjliga förutsättningar för att klara av den fysiska belastningen.
- Under besöket uppmärksammades problem med ovälkommet beteende från befäl och instruktörer på flera plutoner. Detta lyftes till bataljonen som ska göra återtag i värdegrundsarbetet.

Arbetsmiljö och säkerhet

När Pliktrådet talar med skyddsassistenterna framgår det att de anser att de inte används eller uppfyller sitt fulla syfte som förtroendevalda. De anser sig ha för dålig utbildning i avvikelserapportering och tillbudsrapportering. De är också osäkra på sin roll och om hur och när de ska ingripa i verksamheten. Skyddsassistenterna hade inte heller fått ut blanketter för tillbuds- eller avvikelserapportering. De menar på att det hade underlättat deras arbete om de hade fått en mer utförlig utbildning om skyddsassistentens roll, vilket de tror hade kunnat förhindra och förebygga vissa incidenter under utbildningen.

De värnpliktiga skyddsassistenterna menar att de hade kunnat förhindra en incident där en pluton inte fått tillräckligt med tid för att tillpassa sina ryggsäckar. De värnpliktiga hade rapporterat uppåt att de behövde få en tillpassningskontroll, men att detta hade ignorerats till dess att individer hade behövt bryta verksamheten på grund av smärtor. Från Pliktrådets sida ligger inte ansvaret för denna incident på skyddsassistenterna, utan de befäl som var ansvariga vid verksamheten. Däremot är det ett tydligt exempel på när en skyddsassistent som till fullo förstått sitt uppdrag kan bidra väl till verksamheten och förebygga skador. När Pliktrådet återrapporterade detta till bataljonen skulle det ses över omgående. Pliktrådet menar att detta problem finns på flertalet förband, och att utvecklade centrala styrningar kring rollen som skyddsassistent hade kunnat främja bättre utbildningsförhållanden och en säkrare arbetsmiljö.

Vid Pliktrådets besök framgår det att en pluton saknar rutiner för sjukmönstring. Detta menar de värnpliktiga har lett till att de inte sökt hjälp eller väntat orimligt länge för att sjukmönstra. De värnpliktiga lyfter en pluton som har en fungerande rutin och önskar att det blir tydligare hur och när de ska sjukmönstra. Pliktrådet lyfte detta till bataljonen, som skulle se över rutinerna. Om någon ändring eller förbättring gjorts kommer Pliktrådet att följa upp under besök två.

Försvarshälsan

Försvarshälsan har relativt nyrenoverade lokaler som både är rymliga och fräscha och ger den besökande en känsla av att befinna sig på en vårdcentral. De rum som är avsedda för samtalsstöd är ljudisolerade. Fysioterapeuternas rum är anpassade till deras verksamhet och därav lite större vilket var positivt. Personalläget var gott och det hade inte varit några svårigheter med att bemanna för de värnpliktiga som behöver stöd. De värnpliktiga lyfter inga problem med försvarshälsan.

När Pliktrådet besökte försvarshälsan blev vi informerade om att de sett en positiv trend när det kommer till antalet värnpliktiga som söker hjälp med skoskav eller fotproblem. De menade att det var färre värnpliktiga i jämförelse med tidigare år som söker hjälp för fotbesvär. Detta tror de beror på att bataljonen varit mer noggrann vid utbildning om fotvård och fothälsa.

Försvarshälsan har tillsammans med bataljonen tagit fram en förbandsanpassad belastningstrappa. I praktiken appliceras denna på exempelvis stridshinderbanan som är ett naturligt inslag i en amfibiesoldats vardag. Stridshinderbanan genomförs första gången endast i motoroverall och kängor, för att vartefter lägga på ytterligare vikt. Detta menar både försvarshälsan och bataljonen förebygger såväl fysiska som psykiska problem. De värnpliktiga får både vänja sig vid den fysiska belastningen, och tillåter dem att mentalt förbereda sig och avdramatisera hinderbanan. De värnpliktiga bekräftar detta och menar på att belastningstrappan hjälper dem att förbereda sig på bästa möjliga sätt. Utöver det har försvarshälsan tagit fram förbandsspecifika fystester som de värnpliktiga genomför tidigt i utbildningen för att identifiera grupperns specifika behov, men också för att kartlägga och kunna följa upp individer som kan komma att behöva extra stöttning.

Försvarshälsan har tagit fram förbandsspecifika broschyrer (se bild längst ner i rapporten). Dessa omfattar information om förberedelser inför inryck, mental hälsa, praktisk information om försvarshälsan samt en övningsbank för rörlighet och styrka. Att i broschyrform möjliggöra för värnpliktiga att över tid och på egen hand få information och hjälp i hur de bäst kan ta hand om sig själva är något som de värnpliktiga och Pliktrådet är mycket positiva till och Pliktrådet kommer föreslå för andra förband. Försvarshälsan bör ses som en förebild och inspiration för övriga förband.

Fysisk belastning

De värnpliktiga upplever inga särskilda problem med den fysiska belastningen. De värnpliktiga upplever att den fysiska belastningen stegras enligt belastningstrappan, med undantag på ett moment som hade hanterats inom bataljonen. Bataljonen berättade också hur de genom belastningstrappan och mycket fysisk aktivitet avdramatiserar ämnet träning, som de menar bidrar till en mer avslappnad utbildningsmiljö. De värnpliktiga förstår innebörden av en god fysisk kapacitet och tycker att förbandens sätt att avdramatisera träningen hjälper dem att prestera bättre. Bataljonen har gjort ett bra arbete med att implementera belastningstrappan och tillsammans med Försvarshälsans arbete skapas goda förutsättningar för att de värnpliktiga ska förbli skadefria.

Psykisk hälsa

Överlag upplevs den psykiska hälsan hos de värnpliktiga vara bra. Försvarshälsan har bland annat försett de värnpliktiga med broschyrer om hur de kan ta hand om sin mentala hälsa. Förbanden har utbildat i värdegrund samt jargong och bemötande för att motverka trakasserier och annat ovälkommet beteende. Detta lyfter de värnpliktiga som positivt, och de anser att de har en god dialog under plutonens timme för att lyfta sådant som inte fungerar och kan komma att påverka den psykiska hälsan. Från försvarshälsan nämns inga ovanliga problem när det kommer till psykisk hälsa. Vissa värnpliktiga visste dock inte om att det finns en psykolog på förbanden. Plikträdet uppmanar LMA att på enklaste sätt skriva ut en lapp med stödfunktioner samt kontaktväg till dessa och sätta upp i kasernerna för att de värnpliktiga ska ha tillgång till kontinuerlig information om var de kan söka stöd.

Den nuvarande värnpliktskonsulenten kommer att gå på föräldraledighet vilket gör att det under en period inte kommer finnas en konsulent för de värnpliktiga på förbandet. Då detta sker under en intensiv period när de värnpliktiga påbörjar sina befattningsutbildningar för att sedan gå in i ett övningsskede föreslår Plikträdet att bataljonen rekryterar en vikarie eller ser till att de värnpliktigas behov kan mötas på något annat sätt genom att tilldela någon konsulentens uppgifter. Bataljonen kommer behöva göra det tydligt för de värnpliktiga om vem de kan vända sig till och hur vid behov av samtalsstöd. Plikträdet kommer följa upp detta vid besök två.

Attityder och jargong

Under träffen med de förtroendevalda och diskussioner med övriga värnpliktiga upplevs attityden och jargongen i huvudsak vara bra. Det framkom dock ur berättelser från värnpliktiga att det behöver genomföras ett återtag på värdegrundsarbetet. Det gällde ett fåtal befäl som använt sig av värdegrundsstridande uttryck vid exempelvis inventering eller när något varit stökigt. De värnpliktiga upplever att de hade tagit upp problemet på plutonens timme men att det inte hade skett någon förbättring. När Plikträdet återkopplade till bataljonen vid besökets slut skulle detta ses över omedelbart. I övrigt är de värnpliktiga som Plikträdet träffade vid besöket nöjda med jargongen som finns på regementet.

Avbruten utbildning

Bataljonen har vid Pliktrådet besök genomfört tre granskningsnämnder. Antalet sticker inte ut som vare sig högt eller lågt.

Försvarshälsan och bataljonen lyfter att det är lätt för värnpliktiga som skadar sig att hamna efter i utbildningen på grund av de höga fysiska krav som befattningar inom amfibie ställer. Detta kan i sin tur leda till att grundutbildningen avbryts, även om skadan kan anses läka inom en "icke orimlig" tidsram. Plikträdet vill dock lyfta att om den värnpliktiga är villig att undersöka ändring av befattning eller inskrivning bör det ses över från förbanden för att inte gå minste om engagerade och drivna värnpliktiga.

Boendemiljö och vistelseutrymmen

Överlag upplevdes de värnpliktiga nöjda med boendemiljö och vistelseutrymmen. Extra uppskattning uttrycktes kring matsalen och soldathemmet. Från Pliktrådets sida ansågs lokalerna välfungerande och fräscha.

Amf 4 och FömedC har de senaste åren utbildat fler värnpliktiga. Samtidigt har inte kaserner eller boendemiljöer växt. Detta gör att det inom vissa kaserner endast finns ett dagrum för plutonerna att dela på. Soldathemmet används därför flitigt. De värnpliktiga lyfter tankar kring att alla inte kan komma att få plats, och att detta kan leda till att de låter bli att umgås eller hitta på aktiviteter då förbandet inte kan tillhandahålla tillräckligt med vistelseutrymmen. Detta kan i sin tur komma att påverka de värnpliktigas upplevelse av grundutbildningen negativt, då de inte får möjlighet att röra sig på kasernerna som de hade velat. De värnpliktiga använder soldathemmet som ett dagrum, men eftersom det inte rymmer över 300 värnpliktiga, oroar de sig för om det kommer räcka. De värnpliktiga vill ha ett dagrum för plutongemensamma aktiviteter, eller ett lugnare vistelseutrymme, som inte hela garnisonen behöver dela på.

Det fanns problem med dåliga torkburar, men problemet var känt och hade anmälts. Det finns ingen aula eller lektionssal som rymmer förbanden. Istället används idrottshallen för att samla hela bataljonen. Enligt både värnpliktiga och befäl är det önskvärt att ha en aula eller liknande för att på ett smidigt sätt kunna delge bataljongemensam information till hela bataljonen samtidigt.

Materiel och personlig utrustning

Likt många andra förband saknar de värnpliktiga på Amf 4 och FömedC regnställ. De värnpliktiga hade varit i fält en vecka under stormen *Hans* utan regnställ. De berättade om att skalplagget inte håller tätt för vatten och att det behövs något annat som skyddar dem från regnet för att de ska få förutsättningar att lösa sina uppgifter. Pliktrådet noterar att regnställ hade saknats på Amf 4 under föregående utbildningsår.

De värnpliktiga kvinnorna lyfter också specifikt att antalet trosor dom de får ut på utrustningskortet är för få. Under en fältvecka, utan tillgång till varken rinnande vatten för att tvätta sig eller tvättbyte, kommer de sju tilldelade trosorna bli en onödig hälsorisk. De ansåg att tolv par trosor hade varit en rimlig mängd att få ut, för att ha redundans vid längre fältövningar eller vid oplanerade händelser. Pliktrådet ser positivt på detta och uppmanar förbandet att dela ut både fler trosor och kalsonger om det finns möjlighet. Pliktrådet kommer verka för att utrustningskortet för samtliga värnpliktiga justeras.

Under besöket blir Pliktrådet varse om att avbärarbältet till ryggsäck 12 endast finns i tre storlekar, S, M, och L. Vissa värnpliktiga hade problem eftersom de hade behövt ett större, eller mindre bälte. Förbandet har åtgärdat detta på eget sätt. Pliktrådet tar med sig frågan.

Medinflytande

Efter samtal med de förtroendevalda upplevdes medinflytandet välfungerande. De värnpliktiga lyfter specifikt ett ärende med ett befäl som betett sig olämpligt men som hade hanterats väl av plutonsledning och kompani. De värnpliktiga berättade att de, efter ärendet hade hanterats, vågade göra fel och be om hjälp, något de inte hade vågat tidigare. De förtroendevalda tryckte på att det främjade utbildningens kvalitet och bidrog till en bättre dialog mellan värnpliktiga och befäl. Pliktrådet vill lyfta detta som något mycket positivt och det rätta sättet att använda sig av medinflytandespåret. Det är ett exempel på när medinflytandet fungerar som det ska och uppfyller sitt syfte.

Vid dialog med de förtroendevalda uppmärksammades det att de värnpliktiga inte upplever sig ha koll på vilka rättigheter eller skyldigheter de omfattas av. Det gäller dels vilka typer av ersättningar de har rätt till, dels frågor som rör ledighet, disciplinärenden med mera. Pliktrådets kortsiktiga lösning är att förse förbandet med ett sammanställt underlag för var värnpliktiga kan hitta juridiskt stöd, vilket förbandet kan delge de värnpliktiga. Den långsiktiga lösning Pliktrådet ser är att förbanden ser över **när i tid** de utbildar de värnpliktiga i juridiska rättigheter och skyldigheter för att få bästa möjliga effekt, samt att de kontinuerligt informerar om detta under hela utbildningstiden. Det är också viktigt att förbanden inte bara informerar om de värnpliktigas skyldigheter, utan även om deras rättigheter.

Information och mönstring

Under Pliktrådets samtal med de förtroendevalda framkom att en pluton på FömedC hade problem med att de värnpliktiga blivit placerade på befattningar som förbandet inte längre utbildade på. Det framgick specifikt från en värnpliktig att denna hade bytt befattning fyra gånger, samt att den med andra kamrater stått helt utan befattning under en viss period. Problemet verkar, enligt de värnpliktiga, grundas i att de blivit inskrivna på befattningar som förbandet inte utbildade. De värnpliktiga berättar också om hur detta minskat deras förtroende för organisationen och fått dem att ifrågasätta varför de blev inkallade till grundutbildning från första början. När Pliktrådet talade med den förtroendevalda veckan efter besöket verkar det som att de nu fått korrekta befattningar. Pliktrådet kommer ta med sig frågan till högkvarteret och titta vidare på problemet.

Meningsfull fritid

De värnpliktiga berättade att de överlag är nöjda med möjligheterna att hitta på aktiviteter på fritiden. Eftersom förbanden är placerat intill centrala Göteborg är det enkelt för den enskilde att med kollektivtrafik ta sig in till stan. De värnpliktiga upplever att de delges schema i tid för att kunna planera aktiviteter. De lyfter också soldathemmet som en viktig pusselbit för den meningsfulla fritiden då visa dagrum i kasernerna blivit till logement.

Resor

Under Pliktrådets besök uppmärksammades inga problem med resor.

Soldathem

Soldathemmet är mycket uppskattat av de värnpliktiga. De menar att soldathemmet och dess föreståndare bidrar till en god gemenskap och en meningsfull fritid. Detta menar de också är extra viktigt när dagrum omvandlas till logement. Efter att Pliktrådet pratat med föreståndarna framgick det att de önskar bättre kommunikation från utbildningsbataljonen för att kunna planera in ännu fler aktiviteter för de värnpliktiga. De föreslog att de ska få schema över utbildningen för att kunna anpassa sig efter de värnpliktigas verksamhet. Då kan de värnpliktiga delta på aktiviteterna de anordnar. Detta menar de värnpliktiga såväl som Pliktrådet bör vara av stort intresse för bataljonen då soldathemmet, enligt de värnpliktiga, är en viktig funktion som bidrar till en god gemenskap och ett gott utbildningsklimat.

Övrigt

Bataljonen berättade för Pliktrådet att de upplevde problem med sin matleverantör som inte försåg de värnpliktiga med tillräcklig mängd mat. Trots att större portioner hade beställts hade leverantören inte lyckats förse förbanden med den mat som behövdes. Exempelvis gällde det mat som skickades ut i fält genom isolerings kärl. När Pliktrådet samtalat med värnpliktiga vittnar flera av dem om att de gått ner snabbt och mycket i vikt. En individ kontaktade Pliktrådet privat efter besöket och berätta om att hen sedan inryck gått ner tio kilo. De förtroendevalda förklarar också hur den låga mängden energi har lett till att de känt sig ovanligt trötta under utbildningen och därför haft svårt att ta till sig information. När Pliktrådet besöker försvarshälsan uttrycker de en oro över att många tappat ovanligt mycket i vikt, vilket inte minst kan leda till sjukdomar och skador.

Bataljonen har nu interna styrningar på hur de ska åtgärda problemet på kort sikt, men menar att det behöver ses över centralt hur externa leverantörer används för att försäkra att de värnpliktiga får tillräckligt med energi för att genomföra sin utbildning. Pliktrådet ser allvarligt på att de värnpliktiga inte får tillräckligt med mat, men anser att förbandet åtgärdat problemet så bra som möjligt just nu. Pliktrådet kommer ta med sig frågan vidare, samt se över om detta problem finns på andra förband.

Avslutning

Pliktrådet kommer följa upp de punkter som nämns i rapporten under besök nummer två. Avslutningsvis vill Pliktrådet tacka för ett väl förberett och upplagt besök. Vi ser fram mot att besöka Göteborgs garnison nästa gång!

Alice Nilsson
Ordförande, Förbandsansvarig Amf 4 och FömedC
070-848 61 84
alice.nilsson@pliktradet.se

